

stavu doneće se, ako se donese, na osnovu te istine bivstvujućeg. Dotad Hegelov stav ostaje da važi“, smatra Hajdeger.

Kraj umetnosti znači pobeđu mišljenja nad njom - kraj istorije znači pobeđu mišljenja nad njom - a mišljenje nije tu da razori fakticitet njihovog postojanja, nego da ih osvesti, pa prema tome i stoji pojam kraja, budući da zaista jeste kraj neosveštenim stupnjevima u samorefleksiji duha.

Hegel je umetnost - u periodu kada je vladala duhovnom regijom - smatrao bitnom za dosezanje znanja koje apsolutni duh stiže o sebi samom, a rang koji je ona dobila u njegovom filozofskog sistemu jasno izražava koliko su površne interpretacije koje Hegela terete za anti-umetnički pristup. On, dakle, ni u jednom trenutku ne negira mogućnost da se umetnost sve više razvija i usavršava, ali tvrdi da njena forma ne predstavlja više najvišu potrebu duha.

Hegelova estetika ukazuje na umetnost u savršenstvu vlastite sadržine – koja postaje prošlost onog trenutka kada dostigne sopstveno ispunjenje, bez nedostataka i bez novih težnji. A filozofija kao pojmovno mišljenje mora se baviti tim predmetom. Hegelov filozofski sistem ne samo da nije anti-umetnički, već naprotiv – vraća umetnosti dignitet koji je počela da gubi gubljenjem vlastitih granica i pretendovanjem na korpus koji nije mogla da iznese. Ž

Utvrdivanjem onoga što je umetnosti adekvatno omogućava se nesmetan razvoj umetnosti, koja bi bila u skladu sama sa sobom, a istovremeno se prvi put suštinski otvara mogućnost estetike kao pojmovne nauke o umetnosti i umetnički lepom. Takva filozofska nauka bi imala snažnu obrazovnu funkciju, koju bez vlastite pojmovnosti ne bi bila u stanju da sprovede.

Istina je dostupna formi koju otvara čulno saznanje, ali ne može biti dosegnuta čulnim saznanjem. Prema tome, Hegel nikako nije najavljiavao odumiranje umetnosti, kao ni čovekove potrebe za njom. Ono što je na kraju je potreba jedino za njom.

Danko Grlić upravo u Hegelovoj tezi o kraju umetnosti vidi mogućnost estetike kao filozofije koju valja ozbiljno proučavati, kako i glasi jedan podnaslov njegove „Estetike“. Teza o kraju umetnosti je, kako je već naglašeno, imala brojne prigovore i mnoštvo pogrešnih interpretacija, od kojih su mnoge pokušale da kao argument protiv istaknu činjenicu da umetnost nije prestala da postoji – ili da licitiraju sa „pravim datumima“ smrti umetnosti: „početni datum